

Latvijas stratēģiskās
attīstības plānošanas
arhitektūra:
iekļaujoša nākotnēšana
mērķtiecīgai pārveidei

Pamatproblēma

Stratēģiskā plānošana pārsvarā tiek īstenota kā **periodiska likumā noteikto dokumentu sagatavošana**, nevis kā **nepārtraukts, scenārijos balstīts, analītisks un iekļaujošs process**

Trūkumi

- piedāvāt ambiciozu un vienojošu nākotnes attīstības vīziju
- savlaicīgi identificēt riskus un izmaiņu signālus
- līdzsvarot dažādām sabiedrības grupām un nozarēm nozīmīgas intereses
- ietekmēt politisko dienaskārtību – valdības deklarāciju, partiju programmas, Nacionālo attīstības plānu, vidēja termiņa prioritātes un īstermiņa lēmumus

Konteksts

- **Sarežģīta ģeopolitiskā vide** un augsta ārējās drošības nenoteiktība
- **Nelabvēlīgās demogrāfiskās tendences**, kas ietekmē darbaspēka pieejamību un valsts ilgtspēju
- **Reģionālā nevienlīdzība** un atšķirīgā attīstības dinamika novados un pilsētās
- **Produktivitātes un inovāciju kapacitātes trūkumi**, kas ierobežo konkurētspēju un ekonomiskās izaugsmes tempu

Rezultāts

- nepietiekama politikas izvēļu koordinācija
- fragmentēti ilgtermiņa mērķi, kas neatspoguļojas īstermiņa lēmumos
- vāja sabiedrības iesaiste un līdzdalība
- zemāka uzticēšanās valsts pārvaldei un tās lēmumu kvalitātei

Izaicinājumi

Nepieciešamība pēc stratēģiskās plānošanas ekosistēmas stiprināšanas ar:

- augstāku ekspertīzes kapacitāti
- spēcīgāku reputāciju
- lielāku neatkarību un autoritāti
- skaitliski pietiekamiem un profesionāli stipriem resursiem
- sistēmisku sasaisti starp analītiku, scenārijiem, konsultatīvām padomēm un politikas ciklu

Iespējas

Ekosistēma var kalpot par **orientieri politikas veidotājiem**, partiju programmu autoriem, interešu pārstāvjiem, sabiedrībai.

Stratēģiskā plānošana kļūst par:

- dinamisku un uz nākotni vērstu analītikas procesu
- platformu ambīciju formulēšanai
- agrīnās brīdināšanas mehānismu risku identificēšanai
- mehānismu līdzsvarotai izvēlu veikšanai
- pamatu konsekventai valsts politikas īstenošanai

Foruma secinājumi

Stratēģiskā plānošana jāpārveido par nepārtrauktu nākotnēšanas procesu.

- Ilgtermiņa virzība jābalsta **nākotnēšanas metodēs un scenāriju pieejā** ar vismaz **20 gadu perspektīvu**
- Scenāriju analīzei jāklūst par obligātu un sistemātisku elementu, sasaistot ilgtermiņa, vidēja termiņa un īstermiņa politikas izvēles

Latvijai nepieciešama pilnvērtīgi salāgota stratēģiskās plānošanas ekosistēma

Nepieciešams izveidot savstarpēji sasaistītu mehānismu starp:

- *Latvija 2050* stratēģisko redzējumu
- Ilgtermiņa plānošanas perspektīvu (šobrīd – 2030)
- Nacionālo attīstības plānu (NAP)
- Trīs gadu plānošanas ietvaram un valsts budžetu
- Nozaru politikas plānošanu
- Reģionālo un pašvaldību plānošanu

Ekosistēmai jākalpo kā **vienotam atskaites punktam** valdībai, Saeimai, pašvaldībām, politiskajām partijām, uzņēmējiem, NVO u.c.

Stratēģiskās plānošanas autoritāte jābalsta augsta līmeņa ekspertīzē, reputācijā un lēģitimitātē

Tā jābalsta:

- Daudzdisciplinārā ekspertu analītikā
- Akadēmiskā bāzē un uz pierādījumiem balstītos pētījumos
- Profesionāli neatkarīgā institucionālā vidē
- Spējā piedāvāt kvalitatīvus nākotnes scenārijus un konceptuālus izvēles kritērijus

Politisko lēmumu pieņēmējiem jābūt motivētiem ar šo analīzi rēķināties, nevis to uztvert kā ārēju ieteikumu

Nākotnēšana jāveido kā leģitīms un sabiedrībā uzticams interešu līdzsvarošanas process

Nepieciešams definēt pastāvīgi iesaistāmo pušu loku:

- Saeima, valdība un ministrijas
- Pašvaldības
- Akadēmiskā vide un pētnieki
- Uzņēmēji un sociālie partneri
- Pilsoniskā sabiedrība, NVO un jaunieši

Šāda pieeja paaugstinās sabiedrības uzticēšanos un stratēģijas ilgtspēju

Stratēģiskajos procesos jāizmanto vairāku tipu scenāriji un vienoti izvērtēšanas kritēriji

Plānošanā ieteicams lietot trīs scenāriju tipus:

- **Vēlamības scenāriji** (kādu nākotni Latvija grib sasniegt)
- **Riska scenāriji** (kādi apdraudējumi iespējami)
- **Transformējošie scenāriji** (kas notiek, ja būtiski mainās konteksts)

Valdībai un Saeimai būtu jāvienojas par **kopīgiem scenāriju izvērtēšanas kritērijiem**, kuros uzsvars liekams uz:

- Vēlamību
- Iespējamību
- Noturību

Ar ietekmi uz produktivitāti, labklājību, drošību, reģionālo līdzsvaru un cilvēkkapitālu

Jāievieš regulārs scenāriju, indikatoru un stratēģisko pieņemumu pārskatīšanas cikls

Lai nodrošinātu **adaptīvu stratēģisko pārvaldību**, jārada regulārs **pārskatīšanas mehānisms**, piemēram, ik pēc **3 gadiem**, sasaistot to ar:

- NAP plānošanas ciklu
- Valsts budžetu un fiskālo politiku
- Valsts drošības pārskatiem
- Nozaru politikas invertējumiem

Jāveido **publiski pieejams indikatoru panelis**, kas kalpo kā pamats politiskajai un administratīvajai atbildībai

Ko darīt?

Veiksmes recepte

- Politiku, ierēdņu un sabiedrības atbalsta («kultūra»)
- «Ilgtermiņa» iekļaušana lēmumu pieņemšanas procesos
- Nepieciešami cilvēku, finanšu un materiālie resursi
- Nākotnēšanas institucionālizācija

Kopsavilkums

Latvijai nepieciešama **spēcīga, uz nākotni vērsta un sabiedrībā leģitīma** stratēģiskās attīstības plānošanas ekosistēma, kas spēj savienot:

- Ilgtermiņa redzējumu
- Īstermiņa un vidēja termiņa lēmumus
- Starpnozaru ekspertīzi un scenāriju analīzi
- Sabiedrisko līdzdalību un interešu līdzsvarošanu